

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті визначається і характеризується комплекс педагогічних умов, що сприяють ефективному розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів ВНЗ в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, розвиток інтересу, професійна діяльність.

В статье определяется и характеризуется комплекс педагогических условий, способствующих эффективному развитию интереса к профессиональной деятельности у студентов вуза в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогические условия, развитие интереса, профессиональная деятельность.

In this article is determined and characterized the complex of the pedagogical conditions promoting effective development of interest to professional work at students of high school during professional training.

Keywords: pedagogical conditions, development of interest, professional occupation.

Постановка проблеми. Інтерес допомагає зв'язувати особисті й соціальні цінності, оскільки людина вибирає з усього різноманіття цінностей тільки особистісно-значущі. Виходячи з цього виникає висновок, що розвиток і розширення кола інтересів особистості є найважливішим завданням освіти взагалі й професійної освіти зокрема, оскільки чим ширше коло інтересів особистості, тим більше цінностей вбере вона в процесі розвитку.

Реалізація процесу розвитку інтересу до професійної діяльності можлива при виконанні певних умов організаційного, дидактичного й виховного характеру. Визначення комплексу цих умов й є **метою** даної статті.

Основна частина. В педагогічній літературі існують різні підходи у визначенні поняття «умови». Приведемо деякі з них. Так, М.Зверева бачить в умовах змістовну характеристику компонентів, що конструюють педагогічну систему. Як компоненти вона виділяє зміст, організаційні форми, засоби навчання й характер взаємин між педагогом і його вихованцями [2,29].

А.Наін визначає педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на рішення поставлених завдань [5,44].

Педагогічні умови розглядаються також як результат цілеспрямованого відбору, моделювання й застосування елементів змісту, методів, прийомів, а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей [4,23].

Педагогічні умови являють собою об'єктивні й суб'єктивні передумови реалізації мети професійної освіти; комплекс організаційних, дидактичних і виховних заходів, реалізація яких приведе до розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, що, у свою чергу, дозволить забезпечити високий рівень підготовки фахівців.

У психолого-педагогічній літературі формування й розвиток інтересу вважається принципово можливим.

Аналізуючи літературу, можна виділити найбільше докладно розроблені педагогічні умови формування інтересу в студентів до пізнавальної діяльності. До них належать насамперед:

- відпрацьовування в студентів активної навчальної діяльності в єдності її компонентів (розуміння навчального завдання, здійснення активних дій, дій самоконтролю й самооцінки);
- орієнтація студентів на способи діяльності і їхнє перетворення;
- становлення мотиваційної сфери (змісти, мотиви, цілі, емоції);
- використання проблемного навчання з метою активізації пізнавальної діяльності [2,4 та ін.].

Однак дані умови не повною мірою враховують особливості професійної освіти, її ціннісне значення для особистості й не повною мірою відповідають сучасній парадигмі професійної освіти.

Беручи до уваги взаємозв'язок інтересів і діяльності, інтересів і потреб, інтересів і мотивів можна з певним ступенем точності судити про рівні

розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, вивчаючи мотиви навчання в педагогічному ВНЗ, відношення студентів до самостійної пізнавальної діяльності та ін.

Дослідження емоційного відношення студентів до навчального процесу в роботі Е.В. Кузьменко показало, що тільки 23,4 % опитаних студентів спонукує відвідувати заняття наявністю учбово-пізнавального інтересу. Значна частина респондентів відвідує навчальні заняття по більше прагматичних причинах: необхідність здачі іспитів, заліків, контроль присутності студентів на занятті та ін. Це сполучається з поданням викладачів про портрет сьогоденного покоління студентів по їхньому відношенню до навчання. 70,8 % опитаних викладачів відзначили таку узагальнену рису студентства, як прагматизм і лише 16 % - захопленість [3,50].

Вивчення даної проблеми фахівцями у вищих навчальних закладах показує, що багато студентів вступають у ВНЗ, керуючись утилітарними мотивами: відстрочка від армії, бажання одержати диплом. Це дозволяє зробити висновок про несформованість у студентів навичок учбово-пізнавальної діяльності, відсутності ціннісного відношення до професійної освіти й особистісної зацікавленості студентів у навчанні. На це так само впливає й той факт, що навчальний план включає крім спеціальних загальнонаукові й загальпрофесійні дисципліни. Зв'язок цих дисциплін зі спеціальністю і їхня значимість для професійної діяльності не повною мірою усвідомлюється студентами.

Необхідно виділити наступний комплекс педагогічних умов розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів педагогічного ВНЗ:

- орієнтація студентів у цінностях професійної освіти;
- формування професійно-ціннісних орієнтації студентів;
- участь майбутнього фахівця в професійно-ціннісній діяльності в процесі професійної підготовки;
- використання технологій розвитку творчих педагогічних здатностей

студентів.

Освіта, у тому числі й професійна, покликана допомогти молодій людині самовизначитися в навколишньому світі; у системі суспільних норм і цінностей. Професійна освіта - це процес і результат становлення людини як професіонала, залучення неї в систему професійних відносин і професійної діяльності. Вона припускає визначення й прийняття студентом цінностей і змістів професійної діяльності, усвідомлення себе суб'єктом даної діяльності, проектування цілей свого професійного розвитку й кар'єри, оволодіння способами їхнього досягнення.

Процес професійної освіти як процесуальна система має два аспекти. Один з них пов'язаний з оволодінням знаннями, уміннями й навичками, необхідними для успішної професійної діяльності. Інший - з осмисленням їхньої цінності для розвитку особистості й майбутньої професійної діяльності.

Дослідження процесу розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів педагогічного ВНЗ вимагає з'ясування того, що варто розуміти під цінностями професійної освіти й професійної діяльності.

До професійно-трудова цінностей з позиції моральності відносяться сумлінність, діловитість, знання, обов'язковість, порядність, чесність; з позиції пізнавальних цінностей - це знання, істина, точність, уміння, цілеспрямованість; з погляду трудових і професійних цінностей ними є діловитість, знання, професіоналізм, працьовитість, цілеспрямованість; загальнолюдськими цінностями в цьому плані є повага результатів і людей праці [1,189].

Перераховані пізнавальні цінності діляться на дві більші групи. Першу групу становлять цінності - цілі (термінальні цінності), які визначають зміст людської діяльності й направляють її. Другу групу становлять цінності - засобу (інструментальні цінності), за допомогою яких формуються термінальні цінності.

Таким чином, пізнавальні цінності - це система субординірованих знань і способів пізнавальної діяльності, здатних задовольнити пізнавальні потреби. Цінності відображають відношення людини до світу, вони динамічні, змінюються залежно від її потреб; соціальні цінності домінують як у міжособистісних, так й у суспільних відносинах.

Інтерес, як початкова стадія пізнання, виникає зі співвідношенням пізнавальної потреби з об'єктом пізнання. На наступній стадії йде вибір засобів пізнання. І тільки на наступних етапах відбувається задоволення пізнавальної потреби й оцінка її задоволення.

Орієнтація студентів у цінностях професійної освіти означає формування в студентів системи пізнавальних цінностей. Тільки при наявності даних цінностей можливо подальше формування професійних цінностей й, отже, розвиток інтересу до професійної діяльності. Присутність у структурі особистості пізнавальних цінностей забезпечує прагнення людини до подальшої самоосвіти, саморозвитку й професійного росту.

Ціннісні орієнтації як процесуальна сторона професійної освіти виконують такі функції, як формування професійної спрямованості, цінних професійних якостей особистості; вибір засобів і методів у досягненні особистісно-цінних, у тому числі й професійних цілей; регулювання поведінки й відносин студентів до процесу професійної підготовки, до його учасників і до самого себе [1,201].

Розвиток інтересу до професійної діяльності неможливо здійснювати, не забезпечуючи особистої участі майбутніх фахівців у професійно-ціннісній діяльності в процесі професійної підготовки.

Формування в студентів системи пізнавальних цінностей на початковому етапі професійної підготовки (етапі професійного відбору) стає початковою стадією розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, оскільки ціннісні орієнтації як складова частина світогляду особистості забезпечують їй високий рівень адаптації до сучасних умов. Цінність освіти взагалі й

професійної освіти зокрема виступає як індивідуально-мотивовані відношення студентів до рівня власної освіти, що стимулює їхню подальшу самоосвіту й саморозвиток. Тільки при наявності системи пізнавальних цінностей можливе формування професійно-ціннісних орієнтації, які, нашаровуючись, забезпечують розвиток інтересу до професійної діяльності, активізуючи професійно-особистісний розвиток майбутніх фахівців.

У свою чергу, реалізація даних умов можлива в тому випадку, якщо в процесі професійної підготовки студенти беруть участь у діяльності, що забезпечує орієнтацію в пізнавальних і професійних цінностях, оскільки саме діяльність є тим механізмом, що забезпечує розвиток особистості. При цьому вибір системи методів, форм і засобів для реалізації процесу розвитку інтересу до професійної діяльності забезпечується використанням певних педагогічних технологій. Таким чином, комплексом педагогічних умов розвитку інтересу до професійної діяльності є: приведення ціннісних орієнтацій студентів у цінностях професійної освіти; формування професійно-ціннісних орієнтації; участь майбутніх фахівців у професійно-ціннісній діяльності; застосування технологій розвитку творчих педагогічних здатностей студентів. Виділені педагогічні умови взаємозалежні й взаємообумовлені.

Література:

1. Дуранов М.Е., Гостев А.Г. Исследовательский подход к профессионально-педагогической деятельности. - Челябинск: ЧелГУ, 1996. - 72 с.
2. Зверева М.В. О понятии «дидактические условия» // Новые исследования в педагогических науках. - М.: Педагогика, 1987. - №1 (49). - С.29-32.
3. Кузьменко С.В. Совершенствование управления процессом подготовки профессионально-мобильного специалиста: Дис.канд.пед.наук. - Магнитогорск, 2000. - 139 с.
5. Маркова А.К. Психология труда учителя: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1993. - 190 с.
6. Наин А.Я., Ключев Ф.Н. Проблемы развития профессионального образования; региональный аспект. - Челябинск: Изд-во Челяб. ин-та разв. проф. образов., 1998.-264 с.

